परं ज्ञानं न च दीक्षापरं तपः। न च दीक्षापरं कालं तस्माद्दीक्षा गीरयसी"

तत्र देशकालादि तन्त्रसारे निर्णीतं यथा

"वृषे सिंहे च कन्यायां धनुर्मीनाख्यलग्नके। चन्द्रतारानुकूले च कुर्य्याद्दीक्षाप्रवर्त्तनम्। स्थिरलग्नं विष्णुमन्त्रे शिवमन्त्रे चरः शुभः। द्विःस्वभावगतं लग्नं शक्तिमन्त्रे प्रशस्यते। त्रिषडायगताः पापाः शुभाः केन्द्रा त्रिकोणगाः। दीक्षायान्तु शुभाः सर्वे रन्ध्रस्थाः सर्वनाशकाः"। शुक्लपक्षे भवेद्दीक्षा कृष्णेऽप्या पञ्चमाद्दिनात्"। निषिद्धमासेऽपि तत्तद्विशेषो मुनिभिरुदितः रत्नावल्याम् "षष्ठी भाद्रपदे मासि तथा कृष्णा चतुर्दशी। कार्त्तिके नवमी शुक्ला मार्गे शुक्ल तृतीयिका। पौषे च नवमी शुक्ला माघे शुक्लचतुर्थिका। फाल्गुने नवमी शुक्ला चैत्रे कामचतुर्दशी"। त्रयोदशीति केचित्। "वैशाखे साऽक्षया चैव ज्यैष्ठे दशहरा तिथिः। आषाढ़े नवमी शुक्ला श्रावणे कृष्णपञ्चमी। एतानि देवपर्वाणि तीर्थकोटिफलं लभेत्। अत्र दीक्षा प्रकर्त्तव्या न मासञ्च परीक्षयेत्। न वारं न च नक्षत्रं न तिथ्यादिकदूषणम्। न योगकरणञ्चैव शङ्करेण च भाषितम्"। अन्यच्च। "चैत्रे त्रयोदशी शुक्ला वैशाखैकादशी सिता। ज्यैष्ठे चतुर्दशी कृष्णा आषाढ़े नागपञ्चमी। श्रावणैकादशी भाद्रे रोहिणीसंयुताष्टमी। आश्विने च महापुण्या महाष्टम्यप्यभीष्टदा। कार्त्तिके नवमी शुक्ला मार्गशीर्षे तथा सिता। षष्ठी चतुर्दशी पौषे माघेऽप्येकादशी सिता। फाल्गुने च सिता षष्ठी चेति कालविनिर्णयः"। योगिनीतन्त्रे "अयने विषुवे चैव ग्रहणे चन्द्रसूर्य्ययोः। रविसंक्रान्तिदिवसे युगाद्यायां सुरेश्वरि!। मन्वन्तरासु सर्वासु महापूजादिने तथा। चतुर्थी पञ्चमी चैव चतुर्दश्यष्टमी तथा। तिथयः शुभदाः प्रोक्ताः" इत्यादिवचनात् चतुर्दश्यष्टमीति शक्तिविषयम् चतुर्थीति गणेशविषयम् तत्तत्कल्पोक्तत्वात् "निन्दितेष्वपि कालेषु दीक्षोक्ता ग्रहणे शुभा। सूर्य्यग्रहणकालस्य समानो नास्ति भूतले। विशेषतो महादेवि! दीक्षाग्रहणकर्मणि। तत्र यद्यत्कृतं सर्वमनन्तफलदं भवेत्। रविसंक्रमणे चैव सूर्य्यस्य ग्रहणे तथा। तत्र लग्नादिकं किञ्चिन्न विचार्य्यं कथञ्चन। रविसंक्रमणे चैव नान्यदन्वेषितं भवेत्। न वारतिथिमासादिशोधनं सूर्य्यपर्वणि"। एवं चन्द्रग्रहणेऽपि तथा च रुद्रयामले "न कुर्य्याच्छाक्तिकीं दीक्षामुपरक्ते विभावसौ। न कुर्य्याद्वैष्णवीं तान्तु यदि चन्द्रमसो ग्रहः"। एतच्च गोपालश्रीविद्येतरविषयम्। "अन्येषु पुण्ययोगेषु ग्रहणे चन्द्रसूर्य्ययोरिति" गौतमीयात्। सूर्य्यग्रहणकाले तु नान्यदन्वेषितं भवेत्" इति योगिनीहृदयाच्च। वस्तुतस्तु "श्रीपराकालीबीजानि लोपादौर्गश्च यो मनुः। सूर्य्यस्योपग्रहे लब्धे नृणां शीघ्रफलप्रदः" उक्तवचनानुरोधात् पूर्ववचने शक्तिमन्त्रपदं श्रीविद्याद्यतिरिक्तशक्तिमन्त्रपरमिति साम्प्रदायिकाः। "अमावास्या सोमवारे भौमवारे चतुर्थिका। सप्तमी रविवारे च सूर्य्यग्रहशतैः समा। शिष्यानाहूय गुरुणा कृपया दीयते यदि। तदा लग्नादिकं किञ्चिन्न विचार्यं कथञ्चन। तथा "सर्वे वारा ग्रहाः सर्वे नक्षत्राणि च राशयः। यस्मिन्नहनि सन्तुष्टो गुरुः सर्वे शुभावहाः"। योगिनीतन्त्रे "ग्रहणे च महातीर्थे नास्ति कालस्य निर्णयः"। अथ वक्ष्यामि दीक्षायाः स्थानं तन्त्रानुसारतः। गोशालायां गुरोर्गेहे देवागारे च कानने। पुण्यक्षेत्रे तथोद्याने नदीतीरे च मन्त्रवित्। धात्रीविल्वसमीपे च पर्वताग्रगुहासु च। गङ्गायास्तु तटे वापि कोटिकोटिगुणं भवेत्"। दीक्षायां निषिद्धदेशमाह "गयायां भास्करक्षेत्रे विरजे चन्द्रपर्वते। चण्डाले च मतङ्गे च तथा कन्याश्रमेषु च। न गृह्णीयात्ततो दीक्षां तीर्थेष्वेतेषु पार्वति!"। वाराहीतन्त्रे "शुक्रोऽस्तो यदि वा वृद्धो गुर्वादित्यो भवेद्यदि। मेषवृश्चिकसिंहेषु तदा दोषो न विद्यते"। महाविद्यासु सर्वासु कालादिविचारो नास्ति तदुक्तं मुण्डमालातन्त्रे "कालादिशोधनं नास्ति न चामित्रादि दूषणम्"। ५ कर्मणि च "विवाहदीक्षां निरवर्त्तयत् गुरुः" "विवाहदीक्षातिलकं चकार" रघुः नियमे "एताश्चान्याश्चरेदेव दीक्षा विप्रो वने वसन्" मनुः।

दीक्षागुरु पु० दीक्षायां गुरुरुपदेष्टा। मन्त्राद्युपदेष्टरि।

दीक्षान्त पु० दीक्षायाः प्रधानयागस्य अन्तः अन्तोपलक्षितः तत्समापको यागभेदः। अवभृथस्नानरूपे यागभेदे अमरः।

दीक्षापति पु० ६त०। दीक्षापालके सोमे। "दीक्षां मे दीक्षापतिर्मन्यतामनु" यजु०५।६। "दीक्षायाः पतिः पालकः सोमः" वेददी०। दीक्षापालादयोऽप्यत्र।

दीक्षायूप पु०न० दीक्षाङ्गं यूपः। दीक्षाङ्गपश्वादिमारणार्थं काष्ठमये पदार्थभेदे "रणयज्ञदीक्षायूपेन" काद०